

POEZIJA VISOKOG RIZIKA

Bojan Vasić: *Da li je Sistem imao neku vrstu idejne preegzistencije pre nego što je postao knjiga?*

Marjan Čakarević: *Sistem sam počeo da pišem dok sam čekao da se *Paragrad*, moja prethodna knjiga, pojavi iz štampe. Za vreme bombardovanja, tačno na desetogodišnjicu protesta i pokolja na Tjenanmenu, u vikend-izdanju *Danasa*, pročitao sam tekst o tom događaju, i prvi put video čuvenu fotografiju mladića koji stoji ispred kolone tenkova. Impuls tog sukoba me je pukao i pomešao se sa poetikom *Otpora*, čiji sam spoljni saradnik bio u to, najmračnije vreme koje pamtim. Tako je, vrlo brzo, nastala prva verzija teksta, sasvim slaba i konfuzna, naravno. Nadam se da sam makar tračak pomenutog herojstva uspeo da sačuvam u knjizi. A čini mi se da je ta težnja proizvela da *Sistem* bude poezija visokog rizika. Dakle, pouzdano znam trenutak od kojeg počinje egzistencija, a nešto pre toga, ako ga je i bilo, ne čini mi se da je relevantno.*

B. V.: *Da li je čitanje nekih pesnika pratilo i uticalo na izgled sistema? Da li si se pri pisanju oslanjao na teorijski ili neki drugi vanknjiževni diskurs? Na koji način je pisanje Sistema komuniciralo sa svojom „građom“?*

M. Č.: *Između juna 1999, kada sam počeo da pišem *Sistem*, i kraja 2010, kada sam predao rukopis, ja sam sistematski pročitao celu svetsku i našu književnost, na faksu i oko njega. Sve pročitano, naravno, imalo je uticaj na pisanje, različiti tekstovi i poetike u raznim fazama, od klasičnih poetskih konstrukcija Dantea i Getea, preko ruskog avangardnog ludila, do neoavangardnih pokušaja obnove tog ludila. Tako je i sa misliocima, koje nisam, nažalost, tako sistematski, u istorijskom sledu, iščitavao. Ako bi baš trebalo imenovati učitelje i prijatelje *Sistema*, onda bi to bili ljudi Rusi, aktuelni Francuzi mislioci, i to kao teorijska masa, a ne pojedinačno, hrabre žene oko Ažina, potom, ekonomija Milutina Petrovića, zanos i ljubav Miroslava Mandića, nežnost psovke Slobe Tišme, preciznost Dejana Ilića, rizikovanja Slobe Ilića.*

Važnija od svih njih, kao i uvek, jeste epohalna i lična konfuzija, koju sam probao da artikulišem: uskakanje iz nedovršenog XIX pravo u XXI vek, iz poluplemenske zajednice u informaciono-tehnološki bum, jezička pometnja birokratsko-menadžerske vladavine integracionim procesima, sve veća isposredovanost sveta i mene/nas preko optoelektronskih medijskih sistema, a usled svega toga – osećanje da sebe i svet posmatram i doživljavam sa periferije sebe. Sa nekog naloga na Fejsbuku ili Tviteru. U tom apsolutnom ubrzanju i rasipanju, primenjivao sam poetiku hedlajnova, od svake egzistencijalne situacije ostao je samo naslov, jer se za više nema vremena: tako su stihovi, pa i reči unutar pojedinih stiho-

va dobijali svoju apsolutnu vrednost, reči su odbijale da kongruiraju, jer je to usporavalo komunikaciju.

B. V.: *Kakav je odnos početne intencije i dugog procesa uobličavanja? Postoji li napetost između određujuće intencionalnosti i nepredvidljivih rezultata procesualnosti?*

M. Č.: Linija te napetosti je srž stvaralačkog procesa. Ona se, posebno tokom ovako dugog procesa, grana na manje linije, koje završavaju u tačkama, kao u nervnim završecima, svakog pojedinačnog jezičkog rešenja, artikulacije svake teme, motiva ili slike ponosob. A za prevladavanje te napetosti koriste se različite pesničke strategije, makar sam ih ja koristio, gotovo za svaki detalj drugačiju.

B. V.: *Pošto Sistem ima više poetičkih sličnosti sa tvojom prethodno objavljenom zbirkom Paragraf, kako bi ocenio njihov odnos?*

M. Č.: Kada sam napisao *Paragraf*, nisam imao ni punih dvadeset godina. Zato ta knjiga ima, čini mi se još uvek, nepatvorene vedrine u sebi. Sada sam desetak godina gluplji, pa se i ta vedrina prikrla, zakrivila i ozaumila. Ono što je ostalo isto, to je pokušaj da dam epohalno relevantne odgovore na osnovna egzistencijalna pitanja.

B. V.: *Pošto su i prva i druga knjiga ostvarene kao projekti, može li se zaključiti da konceptualno osmišljavanje teksta za tebe ima ključni značaj i zašto je to tako?*

M. Č.: Naravno! U oba slučaja reč je o potrebi da se dâ celovita vizija sveta, a celina je uvek koncept. U *Paragrafu* centrifugalne sile blago pretežu nad centripetalnim, a u *Sistemu* jedva, i to tek pred kraj. Sa druge strane, one su vrlo snažne unutar svake pesme. Centripetalne sile, pak, koje pominješ, jesu ona klinačka vera da svet postoji. U mom, ili nekom božanskom umu, sasvim svejedno. U rukopisu *Jezik*, na kojem sada radim, veze između celine i pojedinačnih pesama su veoma labave. Trudim se da uživam u svakom trenutku, a celina i svet će se već nekako snaći.

(Razgovarao Bojan Vasić)